

9. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 1 · Kitapçık A · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Elif için tarihsel empatiyi (geçmişteki insanları kendi koşulları içinde anlamayı) belirtir.	2
a)	Kerem için kültürel mirası koruma bilincini (ya da tarihî çevreye / toplumsal hafızaya sahip çıkmayı) belirtir.	2
a)	Hilal için eleştirel düşünmeyi (bilgiyi sorgulama, kaynakları karşılaştırma ya da benzeri bir ifadeyi) belirtir.	2
b)	Çeşmenin mahallenin / toplumun ortak mirası olduğunu belirtir.	2
b)	Korunmasının toplumun ortak hafızasını yaşatacağını ya da mirası gelecek kuşaklara aktaracağını açıklar.	2

a) Örnek cevap: Elif: tarihsel empati. Kerem: kültürel mirası koruma bilinci. Hilal: eleştirel düşünme (bilgiyi sorgulama).

b) Örnek cevap: Çeşme bütün mahallenin ortak mirasıdır; korunduğunda mahallenin geçmişi ve ortak hafızası gelecek kuşaklara aktarılır.

Sık hatalar: Faydayı adlandırmak yerine öğrencinin ne yaptığını tekrar etmek; Kerem'in katkısını yalnızca kişisel merakla açıklamak

2. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Aybüke'nin ailesinin geçmişini öğrenerek kendini ailesine / bir topluluğa ait hissettiğini belirtir.	3
a)	Bugünkü durumunu (geleneklerini, akrabalarının iki ülkede yaşamasını) geçmişteki göçle ilişkilendirerek kimliğini daha iyi anlamlandırıldığını açıklar.	5
b)	Bir fayda belirtir (ör. göç eden insanları anlama / tarihsel empati, farklılıklara saygı, arkadaşlarını kendi aile geçmişlerini araştırmaya özendirme ya da benzeri).	2
b)	Belirttiği faydayı sunumun içeriğiyle (mektuplar, göç deneyimi) ilişkilendirerek açıklar.	5

a) Örnek cevap: Aybüke, dedesinin göçünü öğrenince ailesindeki geleneklerin ve akrabalarının iki ülkede yaşamasının bu göçten kaynaklandığını anlamıştır. Böylece kim olduğunu daha iyi kavramış, kendini ailesinin hikâyesinin bir parçası olarak görmeye başlamıştır.

b) Örnek cevap: Arkadaşları, göç eden bir işçinin yaşadıklarını gerçek mektuplar üzerinden görür ve onun yerine kendini koyabilir. Bu da farklı geçmişlere sahip insanlara karşı empati ve saygıyı artırır.

Sık hatalar: Kazanımı yalnızca "bilgi edindi" diye genel geçmek; b) maddesinde faydayı sunumla ilişkilendirmemek

3. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · zor**20 puan**

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Birinci faydayı belirtip ilçe bağlamında açıklar (ör. ilçenin geçmişini somut olarak göstererek toplumsal hafızayı ve aidiyet duygusunu güçlendirme). Yalnız adlandırır 1 puan.	6
a)	Birinciden farklı ikinci bir faydayı belirtip açıklar (ör. öğrencilere yerinde tarih öğrenme imkânı, kültürel turizmle ilçe ekonomisine katkı, geçmişteki ticaret hayatının araştırılmasına kaynak olma). Yalnız adlandırır 1 puan.	6
b)	Hem park sorununu hem kalıntıların korunmasını birlikte gözeten uygulanabilir bir çözüm önerir (ör. otoparkı caddenin karşısındaki kullanılmayan boş belediye arsasına yapma, kalıntıları cam zemin altında sergileyen bir düzenleme, alanı ziyaretçi çeken bir açık hava müzesine dönüştürme).	5
b)	Önerisinin kalıntıların yok olmasını önlediğini ya da mirası gelecek kuşaklara aktardığını açıklar.	3

a) Örnek cevap: Han, ilçenin yüzyıllar önce bir ticaret durağı olduğunu gözle görülür biçimde kanıtlar; halkın kendi geçmişiyle bağını ve aidiyet duygusunu güçlendirir. Ayrıca ziyaretçi çekerek kültürel turizm yoluyla ilçe ekonomisine, dolayısıyla esnafa da gelir sağlayabilir.

b) Örnek cevap: Otopark, caddenin karşısındaki kullanılmayan boş belediye arsasına yapılabilir; han kalıntıları ise düzenlenerek açık hava müzesine dönüştürülebilir. Böylece kalıntılar yok olmaz, gelecek kuşaklara aktarılır ve müzeye gelen ziyaretçiler çarşığı da canlandırır.

Sık hatalar: İki faydayı aynı düşüncenin tekrarı olarak yazmak; Esnafın kaygısını yok sayan ya da kalıntıların taşınıp atılmasını öneren bir çözüm yazmak

4. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · kolay**10 puan**

Madde	Ölçüt	Puan
a)	I ve II'yi yazılı kaynak olarak gösterir.	2
a)	III'ü materyal, IV'ü sözlü kaynak olarak gösterir.	2
b)	İkincil kaynak olduğunu belirtir.	2
b)	Olaylardan çok sonra, olayları yaşamamış biri tarafından başka kaynaklardan yararlanılarak yazıldığını gerekçe gösterir.	1
c)	Bir sınırlılık belirtip açıklar (ör. olaydan yaklaşık 50 yıl sonra anlatıldığı için hatırlananların eksik ya da değişmiş olabileceği; anlatıcının kişisel duygularını ve bakış açısını yansıtabileceği; başka kaynaklarla doğrulanması gerektiği).	3

a) Örnek cevap: Yazılı: I, II. Materyal: III. Sözlü: IV.

b) Örnek cevap: İkincil kaynaktır; çünkü olaylardan çok sonra, onları yaşamamış bir araştırmacı tarafından başka kaynaklara dayanılarak yazılmıştır.

c) Örnek cevap: Anlatım göçten yaklaşık 50 yıl sonra kaydedildiği için anlatıcı bazı ayrıntıları unutmuş ya da farklı hatırlıyor olabilir; bu yüzden başka kaynaklarla karşılaştırılmalıdır.

Sık hatalar: Ses kaydını teknik araç olduğu için materyal kaynak saymak; Araştırma kitabını eski konuları anlattığı için birincil kaynak saymak

5. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Kalenin kuşatıldığını ve el değiştirdiğini (kale halkının kaleyi bıraktığını) belirtir.	2
a)	Bunun kırkıncı günde gerçekleştiğini belirtir.	2
b)	Kaynak A'nın yazarının kuşatan tarafa bağlı olduğu için kendi ordusunu güçlü gösterdiğini (teslimi korkuya bağladığını) açıklar.	2
b)	Kaynak B'nin yazarının kale halkından olduğu için teslimi çaresizliğe ve anlaşmaya bağladığını açıklar.	2
b)	Farklılığın yazarların olayda taraf olmasından / bakış açısından kaynaklandığı genellemesini yapar (A'nın olaydan 20 yıl sonra, B'nin olay sırasında yazılmasını bu farka ekleyen de bu puanı alır).	2
c)	Uygun bir çalışma önerir ve nesnelliğe katkısını belirtir (ör. olayda taraf olmayan üçüncü kaynakları incelemek, teslim antlaşmasına ait belgeyi aramak, kaledeki sarnıçlar gibi materyal kanıtları incelemek, kaynakları karşılaştırmak).	5

a) Örnek cevap: Kale kuşatılmış ve kırkıncı gün kale halkı kaleyi bırakmıştır.

b) Örnek cevap: Kaynak A'nın yazarı kuşatan tarafın tarihçisi olduğu için kendi ordusunu güçlü, düşmanı korkak gösterir. Kaynak B'nin yazarı ise kale halkından olduğu için teslimi susuzluk ve onurlu bir anlaşmayla açıklar. Yani anlatımlar yazarların hangi tarafta olduğuna göre şekillenmiştir.

c) Örnek cevap: Olayda tarafsız olan bir gezginin ya da komşu bir devletin kayıtlarını bulup iki anlatımla karşılaştırabilir; böylece taraflı anlatımları denetleyebilir.

Sık hatalar: Ortak olgu yerine bir tarafın yorumunu (korku, onurlu anlaşma) olgu saymak; Hangi kaynağın “doğru” olduğuna karar verip ötekini tamamen yok saymak

6. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Birinci hatalı adımı (2, 3, 4 ya da 5) belirtip nedenini açıklar (ör. 2: güvenilirliği belirsiz kaynağı sorgulamadan kullanma / kaynak eleştirisi yapmama; 3: tek kaynakla yetinip karşılaştırma yapmama; 4: birincil bir kaynağı ihmal etme; 5: kanıta dayanmayan öznel bir yargıyı bilgi gibi sunma).	5
a)	Farklı ikinci bir hatalı adımı belirtip nedenini açıklar.	5
b)	Epigrafiden (kitabe / yazıt bilimi) yararlanılması gerektiğini belirtir.	3
b)	Yazıtın yapım tarihi ve yaptıran kişi gibi birinci elden bilgi sağlayarak sorunun doğrudan cevaplanmasına ya da internetteki bilginin sınanmasına katkı sağlayacağını açıklar.	2

a) Örnek cevap: 3. adım hatalıdır; çünkü Emre tek bir kaynakla yetinmiş, bilgiyi başka kaynaklarla karşılaştırmamıştır. 5. adım da hatalıdır; “en güzel köprü” kanıta dayanmayan kişisel bir yargıdır, tarihsel bilgi gibi sunulamaz.

b) Örnek cevap: Epigrafiden yararlanmalıdır. Yazıt köprüünün yapım tarihini ve yaptıranı birinci elden verebilir; böylece internetteki 1590 bilgisi sınanabilir.

Sık hatalar: 1. adımı (soru belirleme) hatalı saymak; Hatalı adımı yazıp neden hatalı olduğunu açıklamamak; Taş yazıt için arkeoloji ya da nümismatik yazmak

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sonucun yeterince desteklenmediğini belirtir.	2
a)	1. kanıtın yalnızca ipek kumaşın satıldığını gösterdiğini, üretildiğini göstermediğini açıklar.	2
a)	2. kanıtın zayıflığını açıklar (ağaçların 1700'lerden kaldığının bilinmemesi ya da dutun meyvesi için de yetiştirilebilmesi).	2
a)	3. kanıtın kumaşların dışarıdan getirildiğini gösterdiğini ve sonucu zayıflattığını açıklar.	2
b)	Hata yapılan aşamayı belirtir (ör. kaynakları karşılaştırıp eleştirmeden sonuca varma; analiz-sentez ve yorum aşamasında kanıtların gösterdiğinden fazlasını çıkarma; çelişen kanıtı dikkate almama).	2
b)	Üretimi doğrudan gösterebilecek bir kaynak önerir ve neden uygun olduğunu açıklar (ör. dokuma tezgâhı, ipekhane ya da boyahane kalıntısı aramak için kazı; ipek böcekçiliğinden ya da dokumacılar tarafından alınan vergileri gösteren kayıtlar; dokumacı esnafına ait belgeler).	5

a) Örnek cevap: Sonuç yeterince desteklenmemiştir. 1. kanıt ipek kumaşın satıldığını gösterir, üretildiğini değil. 2. kanıttaki ağaçların 1700'lerden kaldığı bilinmiyor; dut meyvesi için de yetiştirilmiş olabilir. 3. kanıt ise kumaşların başka şehirlerden getirildiğini gösterdiği için sonucu zayıflatır.

b) Örnek cevap: Deniz, kaynakları karşılaştırıp eleştirmeden yorum aşamasına geçmiş, kanıtların gösterdiğinden fazlasını çıkarmıştır. Sonucunu sınamak için kasabada ipek dokumacılarından vergi alındığını gösteren kayıtları arayabilir; bu kayıtlar üretimi doğrudan gösterir.

Sık hatalar: Ticareti (satışı) üretimle aynı şey saymak; Sonucu çürüten 3. kanıtı görmezden gelmek; Önerilen kaynağın üretimi nasıl göstereceğini açıklamamak